Така погідна днина, що поліг на царинках у очах схне. Край довбушевого звору, на маленькій трикутній поляночці, не заяці скубуть траву, а стара Семениха кладе хату. Поверх десять ковбків різної величини лежать розкинені попри саму гущавину. Тому, що вони в неладі розкинені, значно, що лише на короткий час. Із них будуть незабаром крокви, платви, кізли і сволоки. На них піде в’язка старих драниць, що стоять окремо, приперті до корча.

Середина полянки вирізана, мов тік, а сира глина із вирівняного місця розсипалася всуміш із камінням долів аж до сам камеральний окіп. Чотири підкотини вже закопані і вже двигають на собі підвалини, що їх майстер Никифір обтесав, а на краях поробив їм замки, тільки ще не позакладав одні в другі і не збив кілками.

Серед зазначеного під хату місця стоїть на прикольнях накритий скатертю стіл із чотирьох старих опівків, які майстер призначив на стелину. Довкола стола йдуть тертиці, що краще виглядають, ніж лавиці в найпершого богача. Їх роздобула Семениха на двері до нової хати. З того боку, де прийдуть колись у новій хаті образи, стоїть під столом цебрик з водою; на столі три болонці чорного хліба один на другім, а побіч гуска солі, пляшка з таким, як вода, напитком і груба лоєва свіча.

Скрізь на полянці біліються тріски із обструганого матеріалу. На підвалинах сидить вигідно, мов на конях верхівцях, гурток бадіків, старих і молодих. Усі вони живо з собою розмовляють про будову хати. Одні пригадують собі, як вони свої хатки ставили, як матеріал роздобували і як затривкі їх хатки. Другі, що не знають, скільки воно стоїть труду класти нову хату, бо мешкають на дідизни ні, звертають свою увагу на Семенишину розпочату будівлю і на матеріал. Дехто відмірює кроками просторінь, що її займили підвалини, і укладає наперед будучий вигляд хижі. Дехто підходить ід стежці і виглядає когось-то, бо прикладає руку на чоло, вибалушує очі і перебігає зором

усю довгу, просту, як лінія, стежку, що її на приказ фервальтера прорубали люди на двадцяте поліно.

— А шо, не видко, не йде? – питаються декотрі з-проміж бадіків.

— Видит ми си, шо то він справивси суди з Олійкової царинки, бо шос під пахов, отік савтиря, — відповідає, визираючи, бадіка.

— Реєнтий завше тягне ноги за собою, єк беревна, — пожартував дехто.

— Бо хавтури залізли йому в ноги; най би я так блавучив, то бих дранки на собі не мав, — злобно прикинув хтось з гурту.

Інколи прилучається до бесіди і майстер Никифір, що розперезаний обтісує грубі кілки на підвалини.

Недалечко під корчем ліщини горить ватра і смажить почорніле листя на ліщині. На грані розміщені горшки-варінники. Той, що з голубцями, то сипить; той, що з начинкою, то піщить піворить і від часу до часу із самого дна викидає пару. А свекляний борщ кипить та й вихоплюється з-під покришки і ллється на грань, начеб посвячувався на решту і хотів загасити пекучий жар вугля.

Семениха сидить на скорчених під себе ногах і прикладає до ватри трісок і пантрує, аби горшки не позбігали, бо то її праця у них вариться. Масть – то у неї найдорожча річ; аж з міста принесла, бо в селі не б’ють олію. Але коло неї пораються ще інші челядини, її кумки та приязні кревнячки. Вони сучуть із воску свічки та й розводять при тім таку займаючу бесіду, що Семениха не годна втерпіти, аби не заговорилася. Тоді забуває вона заколотити олій, і він пригорає до дна глиняної ринки та й заносить пригаром. Декотрий бадіка витягає із дзьобні люльку, витрясає з неї "мачку", пережмякує її в устах, накладає знову її у люльку і підходить до ватри за вугликом. Кумки, що сучуть з клоччя гноти і

обліплюють їх притопленим мяким воском, не зволяють бадіці переходити попід гноти.

— Хочеш, душко, піти землю гризти? – говорять вони поважно.

Бадіка пригадує собі, що воно попід свічки не годиться переходити, бо янголи за те сердяться, і обминає розставлене мотуззя та й заходить ід ватрі із другого боку. Але якраз із того боку лихий приступ, бо туди продув заносить дим просто йому в очі. Він "відводить" дим руками в іншу сторону, напівжартома говорячи: "Туди баба діти водила, туди!" Семениха вибирає найкращий, жаркий вуглик і подає на долоні бадіці. Так "гречно" поводиться тільки газдина супротив гостей. Вона ж під осінь, чей біг дасть, буде газдинею у своїй хатці. Сьогодні в неї вже основини нової хижі на пустому, дикому клину, на покінеччю села, край Довбушевого звору.

Надходить дяк із псалтирею. Всі вітаються з ним сердечно і облесно і не дорікають йому в очі за те, що припізнився. Семениха дякує йому красно, що прийшов, не гордувався, та й веде його за "стіл" на перше місце.

— Тут буде моя голова лежати, єк біг дасть, шо вмру в своїй хатці, тут най тепер моя голова сідає, — припрошує вона його гостинно.

Дяк кладе псалтирю на стіл, скидає з себе байбарак і капелюх та й роззуває чоботи. Бадіки приглядаються його капелюхові з коротенькими крисами і чоботям з довгими халявами та й угадують один навперед другого, що воно могло би коштувати. То все дістав дяк "в дарунку" від панотця за те, що обходить добре коні-брикарі.

Семениха присуває цебрик з-під стола ближче ід дякові, кладе на стіл новісінький глинянок з водою із приліпленою свічкою. Кумки приносять більше свічок, приліплюють їх до берегів цебрика, до хліба,

до солі на столі, а котрі величенькі, то тицькають їх у руки бадікам і собі по одній лишають.

Бадіки поважніють і тихомиряться.Майстер Никифір уриває роботу, уперізується і теж бере свчку в руки.

Дяк хреститься, запалює свічку і хрестить нею воду в цебрику і глинянку, а відтак сідає на лавицю і кладе босі ноги в цебрик. Семениха засвітила свічку від дякової і передає вогонь всім гостям. Світла горять блідим полум’ям, а вітрець поколихує їх на всі боки. Бадіки заслонюють їх долонями перед вітром.

— Семенишко, аби-с держала свічку скоса, та й аби уся скапаласи, — поучає старий, сивий бадьо Федір.

— Та й аби-сте гніт не сікали, бо він, щез би, буде радуватися кавалочкам, — поправляв Никифір.

Дяк отирає псалтирю і читає більше з пам’яті: "Блажен муж, іже не йде на світ нечєстий і на путо грішне не стане і на сідало губителів не сяде…"

Семениха приклякає, хреститься і б’є поклони із свічечкою в руці. За нею уклякають усі її гості.

— Ой, господічку любий та добрий, та солодкий! – приповідає вона і з свчки ока не зводить.

— Господічку наш добрий, та пишний, та файний! – роздалися покірні просячі голоси.

У Довбушевім зворі виспівують птахи. Чи вони також моляться, чи навпаки, може, регочуть ся або проклинають кого, то годі пізнати. Зозуля кує комусь щастя-долю, а комусь недолю-смерть. У кого гріш у

ремені, тому долю, а у кого ні, то біду. А Семенисі не кує вона ні сяк ні так, бо вона її кування не чує. Вона глядить на свічку й уважає, щоб не загасилася, та й усе повторяє: "Скапайси, нечиста сило, скапайся, єк ця свічка скапуєси. Ей, божічку, скапайся, нечиста сило…"

Свічка скапується, а Семениха від молитвів упріває. Бадіки клячать теж і відмовляють уривками отче наш. Як пролетить яка птаха, то вони дивляться за нею і кивають один на одного головами. Видко, що прив’язують до її лету чимале значіння. Але рівночасно забувають, на котрому місці вони урвали отче наш, і тому зачинають знов спочатку. Дяк не впріває, бо ноги держить у воді; він лише щораз, то більше хрипне.

Бадіки утомилися, уже зачинають уставати і стоячи моляться. Куми поховали згарки свічок у пазухи і лицями припали до землі: їм вигідніше так на руках лежати. Одна Семениха молиться навколішках, не вгаває. Її свічка докапує. Дяк дочитує останню кафтизму захриплим голосом.

— Мньоца с-с-с-ина с-с-с-світого духа, амінь! – у один раз застогнали бадіки.

То Семенишина свічка скапалася до послідку. Тиша…

— Скапався нетрудний! – крикнула, гей спросоння, Семениха.

— Скапався нетрудний! – повторили радісно гості.

Знову тиша…

Никифір бере сокиру в руки і йде ід вуглові. Він розперізується назад, шепоче свою тайну примівку, закусує зуби, підносить сокиру і гатить нею з усієї сили у вирубаний замок підвалини. Бадіки й кумки уважно дивляться на його незвичайну роботу.

— Чули-сте, єк задудніло? – питає, віддихаючи, Никифір.

— Чули-сми, бігме, чули-сми, — відповідають бадійки й жінки.

— То я його так зарубав, що мні не тємити!

— Зарубали-сте нетрудного? – допитується ще Семениха.

— Зарубав нетрудного! — одвічає гордо майстер.

— Зарубав ’го на вікі вічні, амінь! – потверджують бадіки.

Семениха виймає з-під стола цебрик з водою і приносить ід підвалинам. Дяк бризькає тою водою замки підвалин на всіх чотирьох уграх.

Никифір вмить позакладав поперечні підвалини в подовжні і збив їх кілками та й перехрестився, а за ним Семениха й усі її гості.

Всі посідали за стіл. Семениха з помічницями-кумками поприносила миски з начинкою, з помащеними голубцями й свекляним борщем.

— Вінчюю вас, Семенишко, щєстєм, здоровлєм на многа літ! — приговорює утомлений дяк.

— Дай вам боже, Семенишко, легкого прожитку в новій хаті! — бажають бадіки.

— Аби-с, любко-кумко, мала хліба та й до хліба та й аби ті господь боронив від нечистої сили, дух світий при нас! — приязно приговорюють кумки одна наперед одної.

— Дєковать вам, любєтка, файно за добре слово, та й за вашу ласку, що помогли-сте скараскатиси, дух світий з нами, щезника. То так ми тепер легко, єк бих сі на світ народила!

— Чей біг дасть, шо тепер він вже не навернеси, ця земля чиста, та й хата буде чиста, та й, аді, й ти, кумко, чиста! — потішають бадіки.

Семениха частує горівкою насамперед дяка, а відтак зарядом усіх гостей.

— Ану-ко, досігайте, душко, ану, так, єк дома, ану, будьте ласкаві! — припрошує вона кожного зокрема, а найдужче вже принукує кумки помічниці, що за кожним куснем утирають і запишнюють губи.

— А вам, пані реєтий, аби господь на діточках відплатив, шо-сте мні так, єк на світ народили.

Дяк наливає собі горівки і "вінчує" другий раз Семенисі…

— Ви тепер не пантруйте нас, — говрить він, — але дєкуйте богові, шо-сте збули-си нещастя. Ми самі упораємося з божим даром. Нівроку стіл не порожний, харчу ласка божя.

—Хіба би хто бога гнівив, єк пішов голоден, —каже Никифір.

— Не заходь-си, кумко-любко, але сідай і ти з нами! Доста ті вже намучило та й накарбувало! Аді, обі-сми разом дівочими, ати, єк сухариця, протів мене. Єкби-с із того світа прийшла.

Семениха сідає на краю тертиці і підпирає рукою бороду.

— Ци ж не було від чого, любота, знидіти та й счьорніти? То п’єть рік, єк один, карнувало мні та й карнувало!

— П’єть рік, то не п’єть день! Камінь подовбався за тільки чєс! — жалують гості.

— То так мні мучило, шо-сми не знала, шо роблю, та й куда ходжу!

— А казав-сми покійникові Семенові: не клади на тім місці хату, бо то місце нечисте, — поважно пригадує собі старий бадьо Федір.

— Ей, згадував покійничок, в одно згадував, та й каївси, шо ті не послухав, Федірко-душко. Таки зараз першої ночі зачєло шос на поді мотлошитися та гуркотіти, якби фіров тарахкотів. Відтак єк пішло нам з Петрової днини, та й на сегоднішній день. Насамперед упала на нас та напасть! Учіпивси нас фільвартір за грунт. "То, — каже, — камара та й камара, мусити корнєтиси звідси" Та єк зачєли-сми ходити по судах, та по термітях, та й штайрантах, та й по нотарях, та й по адукатах, та й виходили-сме таке, шо нікуди виходу. Вільвартівр виграв: найшли у табелі так, шо наш грунт має на камару піти, а лишьиєси нам оцей клинок. "Клин, — каже провізорія, — твій, а царинка уся стоїть на камарі".Я кажу, шо люди присвідчут, шо то мій дєдя робив, а сендзя каже, шо дєдя украв від камари, та й роби, шо хоч. Шо нам люди не наговорилиси, шо нас не розраювалися: лишіть, бо камара скрізь має право! Але шо то, нетрудний, дух божий з нами, фурт свої, продай дранку, не попусти!

— Випровадила я, шо було не було, та й годую адутарів. Прийшлоси відтак, упав покійничок у лежу, а всему раду дай. Цего щезник габучьит на постелі, а мене фурт до міста виріджєє: до адуката та й до адуката. Приходжу я раз із міста, а цес застиг. Лишиласи я сам з нетрудним, прости мені, господіку! А він у одно на поді: грим та й грим. Та прийшлося до такого, шо сказали мені пани з хати забиратися. Ой, сказали, легко би си їм гикнуло так, єк мені було легко. Стала я в гадках, а він, дух світий при нас ірщених, юдить мене на своє. Ходжу я по місті несамовита, а на плечах так, єк добрий огузок.

— Ей, кайтеся луди, акайте, — жахаються кумки.

— Ану, дивітси! Така тєжка погань! — дивуються бадіки.

— Єк не буде тяжкий, коли кров хрестєнцку ссе! — виясняє дяк.

— Так він мене давить та давить, аж здибає мене наш піп. Розповідаю йому свій клопіт, а він вислухав та й каже: "Це тобі, бабо, в тім ніхто так не порадить, єк наш депутат Каньовський!"

А нетрудний собі в ухо мені шепче: "Депутат Каньовський!"

Допиталаси я до того депутата, а він мені каже:

— Дурна бабо, на шо-с підписалася, тепер пропало, хіба би-с ішла до Відні до цісаря просити.

— Де хочете, туди піду, — кажу я йому, — але не кажу сама, так нетрудний мені дихтує. На край світа піду!

— На дорогу маєш? – питається депутат.

— Найшло би си, — кажу. — спечю ммалаю, та й огірків возму.

— Іди гет, дурна бабо, то треба двадцять левів за тоту біду, — каже, — за шнирьку дати.

— Ед, бадю! Двадціть левів, гадайте собі, — чудуються бадіки.

— Аді, двадціть левів, єк одиг грейцір. Та єкос буду старати! — кажу я йому, та сама на Мошка гадку маю.

— То, — каже, — добре: приходи до Відні та приноси ахта, а я тобі все зроблю, бо я тут їду на посідзеннє — ци на єку нужду. "Тут маєш карту, абис мні відписала".

— Падочку ж наш! Аж де ті справив! То, бадю, раз голова, шо то він коло цісаря сидит, — зацікавлюються бадіки.

— Таки так чув-сми, шо, каже, він права рука у цісаря! — толкує дяк.

— Взєла я у Мошка двадціт левів на клин, та й далі до тої Відні, а то все нетрудний мене веде. То єк завів мні на ту шнирьку, то світ йшов переді мнов переверці. Пани сидют навкруги мене та й регочутси, а мені світ колесом іде.

— Тото не пани то вони, щезли би! — розумує Никифір.

— То так ми крутивси світ цілу днину, та й цілу ніч, та й ше раз днину. Чую, ато бере мні за плече єкийс пан, та й виводит на двір. Дивлюси, а то таке місто, ци палати, шо-сми зроду такого не виділа. А нетрудний мені шепоче: то, — каже, — Відня. Тримаю я фурт ту карту від депутата в руках та й сама не знаю, де я. Але єкийс великий пан з шаблев хап за карту, та й мене на віз, та й замкнув. А то ні віз, ні бричка, дознаки таке, єк панцка хата. Затарахкотіло тото зі мнов помежи мури та й стало. Ведут мене у мур нагору, та й справлєют, аби сідала. Сижу я, сижу, аж дивлюся, а двері рип: виходит депутат Каньовський, таки сам він; і борідка його і бесіда його.

— Ти, — каже, — бабо, чого хочеш!

Я витігаю з платини ахта, та й кажу, шо то ніби він мні так раїв. Чітає він, чітає, та й каже:

— Добре, тепер я не маю часу, але ти допитайси до Василя, розумієш?

— Та єк цесе?, —кажу, — вертатися назад у село до Погрібєнникового Василя!

— Дурна, — каже, — гуцулко, то не тот Василь, то такий дім, шо називаєси Василь, шо там харч задурно, — на, маєш карту.

— Тото у тім краю дают ніби імнє хата так, єк у нас христінина кличут? — доглупається старий Федір недовірчиво.

—Іду я з картов надолину, а там до мене знов пан з шаблев, єк не глипне, єк не завірити. Я прошу, ци не знає, де Василь сидит, а він шос швергонит, але так, єк не христєницким єзиком. Кажу я йому, шо, аді, я дурна, ш ніц не знаю, шо до царя прийшла, а він мене знов на віз, та й далі! Та єк замкнув мні, то не заню, куди мні возив, та й шо робив, бо нічо не тємлю. Лиш знаю, шо-сми уздрілася у нашім місті на бангофі.

— Тото все тобі так привиджувалося, любко-кумко, бо нетрудний тебе блудом водив! — недовірюють кумки.

— І мені видитси, шо то він так тобов закрутив! — притакує Федір.

—Хто знає, ци таки не привиділося вам, Семенишко, шо то ви ніби до цісаря ходили, та й до депутата, то, віді, все його робота, щез би! — сумніваються інші бадіки.

— Аді, сама не знаю, ци то такий сон я мала, цим ні блудом водило, але це знаю, шо-сми Каньовського виділа, та й говорила-сми з ним.

Бадіки усміхаються, а кумки покивують головами.

— Не рунтаймо ми нечисту силу, лиш говорім за боже. Добре, шо вам полекшіло, Семенишко, — дораджує нетерпеливий дяк.

— Таки не згадуймо, най щезає! — згоджуються бадіки.

— Най щезає, най щезає, дух світлий при нас! — загомоніли кумки.

— Тепер сплати, кумко, довжок та й сиди собі у хатці, єк у бога за дверми, це місце чєсте!

—Я тому таки рада, кумочку Федірку; дай боже життє панам, шо лишили мені клин, та й ше з колешні матеріал відпустили.

— Таки так, шо дай боже пенем життє! — бажають Семенишині гості.

Пляшка дзоркала об синю порцію стільки разів, скільки Семениха частувала гостей. По камеральних, темних лісах розплилися голосні мужицькі п’яні голоси:

—Дай боже, панам життє!

Приміточки (словничок) до новелі:

Поліг – сіно на покосах

Царинка – обгороджена сіножать коло хати

Звор, звір – глибокий яр

Ковбик – колода дерева

Кроква –

Платва –

Кізли –

Сволоки –

Драниці –

Камеральний окіп – рів навколо державного лісу

Опівок – колода, розпиляна вздовж надвоє

Тертиця – дошка

Підкотини –

Підвалини –

Замки – з’єднання (в цьому творі)

Стелина – стеля

Цебрик – відро для води

Бохонці – буханка хліба

Горнец – мала посудина , кухоль

Дідизнина – батьківське подвір’я

Вибалушувати очі – примружувати очі (вдивляючись)

Фервальтер – управитель державного лісу

Савтир – псалтир

Реєнтий – дяк

Хавтур – книш (в значенні – людської подачки)

Блавучити – байдикувати

Ватра – вогонь

Грань – жар

Піворити — верещати

Бірувати – мати силу

Бервена –

Варінники –горшки-посуда для варіння

Свекла – буряк

Бадік – чоловік

Чілідина. челядина – родина, сім'я

Кумки, куми – родичі (що були хресними їх дітей)

Кревнячки – родичі по крові (рідні, двоюрідні й інші)

Пантрувати – доглядати, пильнувати

Дзьобня – вовняна торбинка

Гноти – мотуззя для обкладання щілин між колодами хати

Клоччя – конопляне чи лляне

Байбарак – коротенький сіряк

Він щез би – чорт (оскільки в гуцулів називати його заборонялося)

Клячити – стояти на колінах

Нетрудний — чорт (ще одна назва, яку заміняла "чорта")

Кафтизва –

Камара – державне майно.

Карнувало –

На поді – на стриху (під дахом)

Нотар – нотаріус

Адукат – адвокат

Провізорія –

Корнєтиси – спішно вибиратися

По термітях – по термінах у суді.

Штайрант – місцеве управління.

Фурт – все, раз у раз

Продай дранку – продати все до останньої ганчірки

Щезник –

Лежа – хвороба

Габучьит –непокоїти

Огузок, огузка – нижня частина чого-небудь; тут – в значенні тягару.

Малай – кукурудзяний хліб

Шнирька – залізниця

Ірщений –хрещений

Леви – дрібні австрійські гроші

Грейцір – гроші австрійські (відповідає 2о левам)

Ахт – акт, посвідка

Посідзеннє –

Карта – карта з адресою

Йти переверці – крутитися

Вони, щезли би – тобто чорти

Дознаки – достоту

Раїти – радити

До Василя (Asyl) – притулок для ночівлі

Швергонити – говорити по іноземному

Бангоф – залізнична станція

Рунтати – зрушувати, чіпати

Колешня – возівня або хлів

Дзоркати – торкати

Порція — чарка